

*Д. М. Хомченко,
помічник заступника Голови
Вищого господарського суду України*

ПРО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ВИКУПИТИ ПРОСТІ ІМЕННІ АКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Товариство пред'явило у господарському суді позов до Підприємства про зобов'язання вчинити дії.

Товариство послалось на те, що воно є акціонером Підприємства, якому належить 370000 простих іменних акцій останнього, що становить 7,1% частки у статутному капіталі Підприємства. Під час проведення загальних зборів Підприємства Товариство брало участь та голосувало проти прийняття рішення про попереднє схвалення значних правочинів (якщо ринкова вартість майна або послуг, що є їх предметом, становить більше 25% вартості активів за даними останньої річної фінансової звітності товариства) у граничній сукупній вартості 2 млн грн, які будуть пов'язані з виробничою діяльністю товариства (реалізація, у т. ч. пов'язана з виконанням контрактів, та закупівля товарів і матеріалів, пов'язані з виконанням контрактних зобов'язань та діяльністю згідно зі статутом товариства) та які будуть вчинятися товариством в особі виконавчого органу протягом не більш як одного року з дати прийняття цього рішення.

Також Товариство послалось на те, що воно на підставі ст. 68 Закону України «Про акціонерні товариства» звернулося до Підприємства з вимогою про здійснення останнім обов'язкового викупу у нього 370000 простих іменних акцій Підприємства за ринко-

вою вартістю, встановленою статтями 8, 69 Закону України «Про акціонерні товариства».

Посилаючись на відмову Підприємства здійснити обов'язковий викуп 370000 простих іменних акцій, що є порушенням корпоративних прав Товариства, закріплених ст. 68 Закону України «Про акціонерні товариства», позивач просив зобов'язати Підприємство викупити у нього 370000 простих іменних акцій за ринковою вартістю.

Рішенням місцевого господарського суду, залишеним без змін постановою апеляційного господарського суду, в позові відмовлено.

Як встановлено господарськими судами попередніх інстанцій, Товариство є акціонером Підприємства і йому належить 370000 простих іменних акцій Підприємства, що становить 7,1% частки у статутному капіталі останнього.

Під час проведення загальних зборів акціонерів Підприємства Товариство брало участь та голосувало проти прийняття рішення про попереднє схвалення значних правочинів (якщо ринкова вартість майна або послуг, що є їх предметом, становить більше 25% вартості активів за даними останньої річної фінансової звітності Підприємства) у граничній сукупній вартості 2 млн грн, які будуть пов'язані з виробничою

діяльністю товариства (реалізація, у т. ч. пов'язана з виконанням контрактів, та закупівля товарів і матеріалів, пов'язані з виконанням контрактних зобов'язань та діяльністю згідно зі статутом Підприємства), та які будуть вчинятися Підприємством в особі виконавчого органу протягом не більш як одного року з дати прийняття цього рішення.

Водночас судами встановлено, що більш ніж через рік після проведення загальних зборів Товариство на підставі ст. 68 Закону України «Про акціонерні товариства» звернулося до Підприємства з вимогою про здійснення останнім обов'язкового викупу у Товариства 370000 простих іменних акцій Підприємства за ринковою вартістю, встановленою статтями 8, 69 Закону України «Про акціонерні товариства».

Підприємство своїм листом повідомило Товариство про згоду на укладення договору про викуп 370000 акцій товариства за їх номінальною вартістю.

Враховуючи те, що фактично договір про викуп відповідачем 370000 простих іменних акцій позивача сторонами не укладався і сам викуп цих акцій не відбувся, позивач, вважаючи свої законні права та інтереси порушеними, звернувся до суду для вирішення цього спірного питання у судовому порядку.

Судові рішення про відмову в позові мотивовані посиланнями на ту обставину, що прийняте загальними зборами рішення про попереднє схвалення значних правочинів відповідно до вимог ст. 68 Закону України «Про акціонерні товариства» не є підставою для здійснення обов'язкового викупу акціонерним товариством належних акціонеру простих акцій, який голосував проти прийняття загальними зборами відповідного рішення.

Не погоджуючись із судовими рішеннями господарських судів попередніх інстанцій, позивач звернувся до Вищого господарського суду України із касаційною скаргою, в якій, посилаючись на порушення судами попередніх інстанцій приписів статей 68, 70 Закону України «Про акціонерні товариства», просив скасувати постановлені у справі

рішення та постановити нове рішення про задоволення його вимог.

Розглянувши матеріали справи і доводи касаційної скарги, перевіrivши правильність застосування судами норм матеріального та процесуального права у вирішенні спору, колегія суддів Вищого господарського суду України дійшла висновку, що касаційна скарга не підлягає задоволенню з таких підстав.

Порядок створення, діяльності, припинення, виділу акціонерних товариств, їх правовий статус, права та обов'язки акціонерів визначаються Законом України «Про акціонерні товариства».

Приписами цього Закону передбачено, що акціонерне товариство у випадках, коли акціонер голосував проти прийняття загальними зборами рішення про, зокрема, вчинення товариством значного правочину, та вимагає здійснення обов'язкового викупу акціонерним товариством належних йому голосуючих акцій, зобов'язане викупити належні акціонерів акції.

Значний правочин – правочин (крім правочину з розміщення товариством власних акцій), учинений акціонерним товариством, якщо ринкова вартість майна (робіт, послуг), що є його предметом, становить 10 і більше відсотків вартості активів товариства за даними останньої річної фінансової звітності.

Рішення про вчинення значного правочину, якщо ринкова вартість майна або послуг, що є його предметом, становить від 10% до 25% вартості активів за даними останньої річної фінансової звітності акціонерного товариства, приймається наглядовою радою.

Однак статутом акціонерного товариства можуть бути визначені додаткові критерії для віднесення правочину до значного. У разі неприйняття наглядовою радою рішення про вчинення значного правочину питання про вчинення такого правочину може виноситися на розгляд загальних зборів.

Якщо ринкова вартість майна або послуг, що є предметом значного правочину, перевищує 25% вартості активів за даними останньої річної фінансової звітності акціонерного товариства, рішення про вчинення такого

правочину приймається загальними зборами за поданням наглядової ради. Рішення про вчинення значного правочину, якщо ринкова вартість майна або послуг, що є предметом такого правочину, перевищує 25%, але менша ніж 50% вартості активів за даними останньої річної фінансової звітності акціонерного товариства, приймається простою більшістю голосів акціонерів, які зареєструвалися для участі у загальних зборах та є власниками голосуючих з цього питання акцій.

Рішення про вчинення значного правочину, якщо ринкова вартість майна, робіт або послуг, що є предметом такого правочину, становить 50 і більше відсотків вартості активів за даними останньої річної фінансової звітності акціонерного товариства, приймається більш як 50% голосів акціонерів від їх загальної кількості.

Якщо на дату проведення загальних зборів неможливо визначити, які значні правочини вчинятимуться акціонерним товариством у ході поточної господарської діяльності, загальні збори можуть прийняти рішення про попереднє схвалення значних правочинів, які можуть вчинитися товариством протягом не більш як одного року з дати прийняття такого рішення, із зазначенням характеру правочинів та їх граничної сукупної вартості.

Відтак наявне розмежування понять «рішення про вчинення значного правочину» та «рішення про попереднє схвалення значних правочинів», при цьому прийняття загальними зборами рішення про попереднє схвалення значних правочинів не є підставою здійснення обов'язкового викупу акціонерним товариством належних акціонеру голосуючих акцій, який голосував проти прийняття загальними зборами відповідного рішення, якщо він цього вимагає.

* * *

Відповідно до приписів ст. 2 Закону України «Про акціонерні товариства» значний правочин – правочин (крім правочину з розміщення товариством власних акцій), учинений акціонерним товариством, якщо

ринкова вартість майна (робіт, послуг), що є його предметом, становить 10 і більше відсотків вартості активів товариства за даними останньої річної фінансової звітності.

Згідно з частинами 1, 3 ст. 68 Закону України «Про акціонерні товариства» кожний акціонер – власник простих акцій товариства має право вимагати здійснення обов'язкового викупу акціонерним товариством належних йому голосуючих акцій, якщо він зареєструвався для участі у загальних зборах та голосував проти прийняття загальними зборами рішення про:

- 1) злиття, приєднання, поділ, перетворення, виділ, зміну типу товариства;
- 2) вчинення товариством значного правочину;
- 3) зміну розміру статутного капіталу.

Акціонерне товариство у випадках, передбачених частинами першою та другою цієї статті, зобов'язане викупити належні акціонерів акції.

Цей перелік є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає.

Відповідно до ч. 1 ст. 70 Закону України «Про акціонерні товариства» рішення про вчинення значного правочину, якщо ринкова вартість майна або послуг, що є його предметом, становить від 10% до 25% вартості активів за даними останньої річної фінансової звітності акціонерного товариства, приймається наглядовою радою. Статутом акціонерного товариства можуть бути визначені додаткові критерії для віднесення правочину до значного. У разі неприйняття наглядовою радою рішення про вчинення значного правочину питання про вчинення такого правочину може вноситися на розгляд загальних зборів.

Згідно з ч. 2 ст. 70 Закону України «Про акціонерні товариства», якщо ринкова вартість майна або послуг, що є предметом значного правочину, перевищує 25% вартості активів за даними останньої річної фінансової звітності акціонерного товариства, рішення про вчинення такого правочину приймається загальними зборами за поданням наглядової ради. Рішення про вчинення значного правочину, якщо ринкова вартість

майна або послуг, що є предметом такого правочину, перевищує 25%, але менша ніж 50% вартості активів за даними останньої річної фінансової звітності акціонерного товариства, приймається простою більшістю голосів акціонерів, які зареєструвалися для участі у загальних зборах та є власниками голосуючих з цього питання акцій. Рішення про вчинення значного правочину, якщо ринкова вартість майна, робіт або послуг, що є предметом такого правочину, становить 50 і більше відсотків вартості активів за даними останньої річної фінансової звітності акціонерного товариства, приймається більш як 50% голосів акціонерів від їх загальної кількості.

Відповідно до ч. 3 ст. 70 Закону України «Про акціонерні товариства», якщо на дату проведення загальних зборів неможливо визначити, які значні правочини вчинятимуться акціонерним товариством у ході поточної господарської діяльності, загальні збори можуть прийняти рішення про попереднє схвалення значних правочинів, які можуть вчинитися товариством протягом не більш як

одного року з дати прийняття такого рішення, із зазначенням характеру правочинів та їх граничної сукупної вартості. При цьому залежно від граничної сукупної вартості таких правочинів мають застосовуватися відповідні положення ч. 2 цієї статті.

Таким чином, законодавець розмежовує поняття «рішення про вчинення значного правочину» та «рішення про попереднє схвалення значних правочинів».

При цьому прийняття загальними зборами акціонерів рішення про вчинення значного правочину кореспондує виконавчому органу товариства обов'язок вчинити конкретний значний правочин. Однак прийняття загальними зборами акціонерів рішення про попереднє схвалення значних правочинів, які можуть ним вчинитися протягом року, означає лише згоду на можливість вчинення значних правочинів у майбутньому. І це не має наслідком реального настання юридичного факту, з яким закон пов'язує виникнення в акціонерного товариства обов'язку здійснити викуп акцій акціонера.

ПРО СТЯГНЕННЯ ПЕНІ, НАРАХОВАНОЇ НА СУМУ ОСНОВНОГО БОРГУ ЗА ПОСТАВЛЕНУ ТЕПЛОВУ ЕНЕРГІЮ

Підприємство звернулось до господарського суду з позовом до Товариства про стягнення з останнього (з урахуванням уточнених позовних вимог) основного боргу, пені, інфляційних витрат, 3% річних за поставлену теплову енергію.

Рішенням місцевого господарського суду позов задоволено частково. Постановлено стягнути з відповідача на користь позивача 442913,68 грн основного боргу, 207778,66 грн пені, 2502,22 грн інфляційних витрат, 3% річних у сумі 1703,79 грн; в частині стягнення 35000 грн провадження у справі постановлено припинити на підставі пункту 1¹ ч. 1 ст. 80 ГПК України; в іншій частині позову відмовлено.

Постановою апеляційного господарського суду рішення місцевого господарського

суду скасоване частково та прийняте нове рішення, яким стягнуто з Товариства на користь Підприємства пеню в розмірі 8572,81 грн, інфляційні витрати в сумі 2502,22 грн та 3% річних у розмірі 1703,79 грн; в частині стягнення 477913,68 грн основного боргу провадження у справі припинено; в іншій частині позовних вимог відмовлено.

Вирішуючи спір по суті заявлених вимог, суди попередніх інстанцій встановили, що згідно з укладеним між сторонами договором на відпуск теплової енергії у вигляді гарячої води позивач зобов'язався постачати відповідачу теплову енергію у вигляді гарячої води з метою забезпечення опалення та гарячого водопостачання приміщень останнього, який, у свою чергу, зобов'язався прийняти ці послуги та оплатити їх вартість.